

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego „Strategiczne ramy europejskie na rzecz międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej”

COM(2008) 588 wersja ostateczna

(2009/C 306/03)

Dnia 24 września 2008 r. Komisja, działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

komunikatu Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego „Strategiczne ramy europejskie na rzecz międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej”

Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 19 maja 2009 r. Sprawozdawcą był Gerd WOLF.

Na 454. sesji plenarnej w dniach 10–11 czerwca 2009 r. (posiedzenie z 11 czerwca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny 111 głosami – 1 osoba wstrzymała się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Streszczenie i zalecenia

1.1 Międzynarodowa współpraca naukowa ma rozległy i bez wyjątku pozytywny wpływ na postęp naukowo-techniczny uczestniczących w niej partnerów oraz na porozumienie między narodami. Jest tak nie tylko w ramach europejskiej przestrzeni badawczej (EPB), ale także w skali światowej.

1.2 Dlatego też Komitet z zadowoleniem przyjmuje komunikat Komisji i zgadza się z jego podstawowymi celami. Przyjmuje też z zadowoleniem i popiera odpowiednie konkluzje⁽¹⁾ Rady ds. Konkurencyjności z 2 grudnia 2008 r. oraz zawartą w nich decyzję o ustanowieniu grupy ekspertów wysokiego szczebla (specjalnej struktury w ramach CREST).

1.3 Komitet wspiera Komisję w jej zamierzeniu, by wypracować skoordynowane podejście państw członkowskich w celu zawarcia międzynarodowych umów ramowych oraz by przy wspólnym planowaniu programów badań i przy przygotowywaniu ósmego programu ramowego badań i rozwoju technologicznego odpowiednio uwzględnić najważniejsze zagadnienia międzynarodowej współpracy.

1.4 Chodzi przy tym z jednej strony o kwestie podstawowe, takie jak np. mobilność badaczy czy uzgodnienia dotyczące własności intelektualnej, a z drugiej strony o wspieranie własnej inicjatywy i promowanie konferencji specjalistycznych jako platformy wymiany wiedzy i komunikacji oraz o konieczną atrakcyjność europejskiej przestrzeni badawczej.

1.5 Zdaniem Komitetu Komisja odgrywa szczególną rolę – także zgodnie z zasadą pomocniczości – przy międzynarodowych umowach dotyczących dużych infrastruktur naukowo-

technicznych, jako że ich koszty (budowy i eksploatacji) i wykorzystanie zazwyczaj przekraczają możliwości poszczególnych państw członkowskich i tym samym stanowią typowe zadanie dla Wspólnoty. W tym kontekście Komitet popiera także cel dążenia do tworzenia międzynarodowych infrastruktur badawczych (co już miało miejsce w przypadku ITER) lub do udziału międzynarodowych partnerów w europejskich infrastrukturach badawczych.

1.6 Komitet popiera propozycję Komisji, by wysunąć technologie informacyjno-komunikacyjne (TIK) na pierwszy plan międzynarodowej współpracy i zaleca jednocześnie wprowadzenie nowej kategorii „TIK dla nauki i badań naukowych”. Komitet zaleca przy tym, by porównywalne znaczenie nadać także innym ważnym kwestiom globalnym, takim jak energia, klimat, środowisko naturalne i zdrowie. Nie powinno to jednak prowadzić do usunięcia pozostałych tematów, a zwłaszcza badań podstawowych, poza nawias międzynarodowej współpracy.

1.7 Komitet podkreśla, że powodzenie międzynarodowej współpracy w decydującym stopniu uzależnione jest od atrakcyjności europejskiej przestrzeni badawczej i wyników osiągniętych przez europejskie uniwersytety i instytuty badawcze. Konieczne w tym kontekście rozwiązania są kluczowymi elementami strategii lizbońskiej. Tym ważniejsze jest zatem, by, mając na uwadze obecny kryzys finansowo-gospodarczy, prowadzić politykę antycykliczną, a także wzmacniać europejską przestrzeń badawczą i jej podstawy, łącznie z jej międzynarodowym wymiarem, przy pomocy wszelkich dostępnych środków finansowych i strukturalnych oraz kształtować ją w sposób atrakcyjny.

2. Komunikat Komisji

2.1 W komunikacie przedstawiono strategiczne ramy europejskie na rzecz międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej. Ich celem jest:

⁽¹⁾ 2910. posiedzenie Rady ds. Konkurencyjności, Bruksela, 2 grudnia 2008 r. Konkluzje Rady w sprawie europejskiego partnerstwa na rzecz międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej.

- poprawa koordynacji działań państw członkowskich i WE mających na celu rozwój strategicznej współpracy naukowo-technicznej z kluczowymi partnerami na całym świecie oraz prowadzenie z nimi dialogu w sprawie społeczeństwa informacyjnego;
- doprowadzenie do powstania dodatkowych synergii między organami publicznymi, sektorem przemysłu i społeczeństwem obywatelskim w celu zwiększenia skuteczności działań UE w tych obszarach polityki;
- ułatwienie dostępu do wiedzy, zasobów i rynków na całym świecie;
- wywarcie pozytywnego wpływu na program w dziedzinie badań naukowych i technologii w skali globalnej poprzez łączenie zasobów;
- poprawa warunków ramowych prowadzenia badań międzynarodowych;
- ułatwienie współpracy europejskich badaczy i uczelni z najlepszymi naukowcami i infrastrukturami badawczymi na świecie;
- wzmocnienie pozycji europejskiego przemysłu na światowym rynku łączności elektronicznej i innych zaawansowanych technologii.

2.2 Komunikat jest odpowiedzią na konkluzje Rady z lutego 2008 r. i stanowi jedną z pięciu inicjatyw Komisji dotyczących przyszłości europejskiej przestrzeni badawczej (EPB). Proponowane ramy przyczynią się do swobodnego przepływu wiedzy („piątej swobody UE”) w wymiarze globalnym, do wzrostu światowego prestiżu Europy w dziedzinie nauki i technologii oraz do rozpowszechniania na świecie europejskiego know-how w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych.

2.3 Kluczową kwestią jest przy tym mobilność badaczy.

2.4 Współpraca z krajami partnerskimi o zaawansowanym stanie nauki będzie miała inny charakter niż współpraca z krajami, które dopiero rozwijają swoją bazę naukową, ale potrzebne są oba te rodzaje współpracy.

2.5 Rozpoczęty zostanie dialog polityczny w dziedzinie nauki i technologii z krajami, które sygnalizują szczególne zainteresowanie stowarzyszeniem z siódmym programem ramowym badań i rozwoju technologicznego.

2.6 Ponieważ państwa członkowskie zapewniają największą część pochodzącego ze środków publicznych wsparcia dla B+R, UE może skutecznie przyczynić się do międzynarodowej współpracy jedynie poprzez wzmocnienie partnerstwa między państwami członkowskimi a Wspólnotą Europejską (WE).

3. Uwagi Komitetu

3.1 **Uwaga wstępna.** Komitet już w 2000 r. w opinii⁽²⁾ w sprawie komunikatu Komisji „W kierunku europejskiej przestrzeni badawczej” zwrócił uwagę na szczególną cechę charakteryzującą badania naukowe: „Ich metodyka i związane z nią pojęcia naukowe są takie same dla wszystkich narodów. Istnieje zatem tylko jedna naukowa »światowa kultura« i tylko jeden naukowy »język pojęć« i związane z nimi wspólne wartości. Dopiero to umożliwi międzynarodową wymianę wiedzy i ogólnoświatową współpracę”.

3.2 **Sytuacja wyjściowa.** Szczęśliwie w wielu państwach członkowskich już od dziesiątek lat istnieją przykłady różnorodnej międzynarodowej – tzn. przekraczającej granice UE – współpracy w dziedzinie nauki i techniki, i to zarówno między przedsiębiorstwami („global players”), jak i między finansowanymi ze środków publicznych instytucjami badawczymi i ich zespołami badawczymi. Ważne jest przy tym także wspomagające oddziaływanie różnych naukowo-technicznych stowarzyszeń⁽³⁾, specjalnych organizacji międzynarodowych, takich jak Międzynarodowa Agencja Energii (IEA)⁽⁴⁾, Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), Międzynarodowa Unia Fizyki Czystej i Stosowanej (IUPAP), Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu (IPCC) czy też Europejska Agencja Kosmiczna (ESA) i Europejska Organizacja Badań Jądrowych (CERN). Z dotychczasowych doświadczeń wynika zasadniczo, że te państwa, które biorą udział w otwartej wymianie naukowej i współpracują w tej dziedzinie, odnoszą z tego w średniej i długiej perspektywie także korzyści kulturowe i gospodarcze.

3.3 **Ogólne poparcie.** Komitet zgadza się więc z podstawowymi celami komunikatu: globalna międzynarodowa współpraca oznacza oszczędność zasobów i przyspiesza rozpowszechnianie nowej wiedzy oraz ma rozległy i bez wyjątku pozytywny wpływ na postęp naukowo-techniczny oraz na porozumienie między narodami. Przyczynia się zatem także do rozwoju dobrych stosunków z krajami sąsiadującymi z UE. Współpraca nie może jednak stać się celem samym w sobie, ponieważ wymaga dodatkowych nakładów, które zawsze muszą znajdować uzasadnienie w oczekiwanej wartości dodanej płynącej z współpracy.

3.4 **Konflikt między współpracą a konkurencją.** Także omawiana tu międzynarodowa współpraca w dziedzinie badań i rozwoju wiąże się z sytuacją konfliktu między współpracą a konkurencją⁽⁵⁾. Aspekty konkurencji w dziedzinie badań podstawowych ograniczają się przede wszystkim do kwestii priorytetowości wyników badań i do związanego z nimi uznania, ale zyskują na znaczeniu, także w wymiarze gospodarczym, w miarę, jak z wyników B+R wyłaniają się gotowe do wprowadzenia na rynek procesy i produkty i związane z nimi korzyści.

⁽²⁾ Dz.U. C 204/5.70 z 18.7.2000 r.

⁽³⁾ Działające w poszczególnych dziedzinach nauki krajowe, europejskie i międzynarodowe stowarzyszenia naukowe są w przeważającej części finansowane ze składek swych członków i tym samym są typowym przykładem organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

⁽⁴⁾ Tzw. umowy wykonawcze (*implementing agreements*).

⁽⁵⁾ Zob. Dz.U. C 218 z 11.9.2009 r., s. 8.

3.5 Wsparcie i docenianie inicjatywy i mobilności.

Najważniejszymi inicjatorami i podmiotami międzynarodowej współpracy są sami badacze (naukowcy i inżynierowie). Dlatego też trzeba wspierać i doceniać ich inicjatywę i mobilność, co wymaga nie tylko indywidualnego wsparcia, ale także wspierania mobilności za pośrednictwem środków podobnych do tych, jakie już osiągnięto w europejskiej przestrzeni badawczej lub do jakich wprowadzenia się jeszcze dąży.

3.6 Wsparcie międzynarodowych konferencji specjalistycznych oraz stowarzyszeń naukowo-technicznych.

Specjalistyczne konferencje stanowią najistotniejsze forum rozpowszechniania i oceny wyników badań, wymiany wiedzy i poglądów, nawiązywania współpracy i rozwijania nowych lub ulepszonych koncepcji. Takie konferencje są zazwyczaj organizowane przez odpowiednie stowarzyszenia naukowo-techniczne, które są typowymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Z tego względu Komitet zaleca, by w większym stopniu uwzględniać i doceniać ich osiągnięcia oraz lepiej wykorzystywać i wspierać ich działania na rzecz rozpowszechniania wiedzy, oceny wyników prac i koordynacji badań⁽⁶⁾.

3.7 Wsparcie i docenianie samoorganizacji.

Obok samych badaczy to zwłaszcza instytuty badawcze i uniwersytety nawiązują, określają umownie i pielęgnują międzynarodową współpracę w swej dziedzinie – często nawet w wielu różnych formach – z wybranymi instytucjami partnerskimi. Należy to pobudzać i wspierać, zwłaszcza poprzez stabilne prawne, finansowe i kadrowe warunki ramowe zapewniające wystarczającą ciągłość.

3.8 Dodatkowe środki wsparcia.

W celu ułatwienia czy zainicjowania realizacji wymienionych wyżej działań szczególnie pomocne, jeśli nie wręcz konieczne, są umowy ramowe na szczeblu rządowym pomiędzy państwami członkowskimi UE a odpowiednimi krajami trzecimi. Tu, zdaniem Komitetu, pojawia się najważniejsze zadanie koordynacji, jakim jest zapewnienie w ramach międzynarodowej współpracy dotyczącej B+R – przy zastosowaniu zarówno europejskich, jak i krajowych instrumentów – spójności politycznej wobec krajów trzecich (spójności polityki w zakresie badań, ale także polityki sąsiedztwa, polityki rozwojowej, przemysłowej i gospodarczej).

3.9 Rola Komisji Europejskiej.

Komitet z jednej strony podkreśla, że instytuty badawcze i przedsiębiorstwa muszą samodzielnie inicjować i kształtować istotne dla nich elementy i programy międzynarodowej współpracy, z drugiej strony dostrzega jednak ważne zadania dla poszczególnych państw, jak i dla Wspólnoty w zakresie nadrzędnych podstawowych kwestii. Powinny one dotyczyć na przykład następujących zagadnień, które powinny zostać omówione przez Komisję i państwa członkowskie na stopie partnerskiej:

— Podstawowe zagadnienia z zakresu polityki dotyczącej mobilności, takie jak kwestie wiz, sprawy podatkowe, osobista ochrona prawna, ubezpieczenia, prawa emerytalne itd. Chodzi przy tym w pierwszym rzędzie o ochronę interesów europejskich badań i badaczy, a także o wprowadzenie symetrycznych uregulowań z międzynarodowymi partnerami.

— Możliwe stowarzyszenie dalszych państw nienależących do UE – zwłaszcza państw sąsiadujących z UE – z siódmym programem ramowym badań i rozwoju technologicznego oraz odpowiednie umowy dotyczące dostępu do programów obu stron.

— Podstawowe zagadnienia w międzynarodowych umowach dotyczących ochrony własności intelektualnej⁽⁷⁾ w dziedzinie badań i rozwoju⁽⁸⁾. Ponownie zwraca tu na siebie uwagę słaba strona UE, jaką jest brak europejskiego patentu i okresu ochrony nowych odkryć przed zgłoszeniem patentu (*grace period*).

— Wsparcie współpracy grup roboczych z krajów trzecich w ramach projektów wspieranych z programu ramowego badań i rozwoju technologicznego oraz analogiczna współpraca grup roboczych UE w ramach projektów wspieranych przez te kraje. Odpowiednie dostosowanie reguł dostępu.

— W ramach inicjatywy wspólnego planowania programów badań trzeba dążyć do tego, by państwa członkowskie udostępniły wystarczające wsparcie dla międzynarodowej współpracy.

— Koordynacja tych celów z pracami nad kształtem ósmego programu badań i rozwoju technologicznego i przygotowaniem do niego. Wzmocnienie międzynarodowej współpracy poprzez dalszy rozwój już przyjętych rozwiązań lub przygotowanie nowych.

3.10 Główne przesłanie komunikatu. W odczuciu Komitetu główne przesłanie komunikatu Komisji polega zatem na zwróceniu uwagi Rady i Parlamentu na rosnące znaczenie współpracy międzynarodowej oraz na osiągnięciu skoordynowanego podejścia państw członkowskich i Wspólnoty w celu zawarcia międzynarodowych umów ramowych, jak również na odpowiednim określeniu najważniejszych priorytetów tematycznych i regionalnych w międzynarodowej współpracy oraz uwzględnieniu ich we wspólnym planowaniu programów badań i przy przygotowywaniu ósmego programu badań i rozwoju technologicznego.

3.11 Europejska infrastruktura badawcza. Zdaniem Komitetu Komisja powinna odgrywać większą i bardziej bezpośrednią rolę – także zgodnie z zasadą pomocniczości – w międzynarodowej współpracy dotyczącej dużych urządzeń i projektów należących do europejskiej infrastruktury badawczej, gdyż koszt ich budowy i eksploatacji oraz ich wykorzystanie zazwyczaj przekraczają możliwości poszczególnych państw członkowskich. Dotyczy to zwłaszcza wspieranych i koordynowanych przez Komisję programów, w których UE odgrywa rolę bezpośredniego partnera (np. program syntezy

⁽⁶⁾ Zob. punkt 3.10.1 opinii EKES-u opublikowanej w Dz.U. C 44 z 16.2.2008 r., s. 1.

⁽⁷⁾ Nie chodzi tu bynajmniej o ograniczenie swobody w zakresie ustaleń umownych, które muszą być uzależnione m.in. od stanu wiedzy i kwalifikacji poszczególnych partnerów.

⁽⁸⁾ Zob. Dz.U. C 218 z 11.9.2009 r., s. 8.

jądrowej i ITER) lub istotną rolę w zakresie koordynacji (np. Europejskie Forum Strategii ds. Infrastruktur Badawczych, ESFRI) ⁽⁹⁾, oraz dalszych działań z nich wynikających. Komitet popiera zatem zwłaszcza sformułowany przez Komisję cel „stawiania czoła wyzwaniom naukowym przy pomocy światowych infrastruktur badawczych”. Może to także dotyczyć udziału międzynarodowych partnerów w europejskiej infrastrukturze badawczej. Należy przy tym uwzględnić także aspekt geograficzny i dostępny potencjał naukowy.

3.12 Strategiczne forum międzynarodowej współpracy

– **CREST**. Komitet przyjmuje z zadowoleniem i popiera to, że zgodnie ze wstępnym zaleceniem Rady ds. Konkurencyjności z 14 listopada 2008 r. oraz odpowiadającą mu decyzją z 2 grudnia 2008 r. ⁽¹⁰⁾, utworzono forum strategiczne (jako specjalną strukturę w ramach CREST) na potrzeby międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej. Komitet przyjmuje z zadowoleniem i popiera także związane z tym cele, jakimi są:

- długotrwałe partnerstwo między Komisją i państwami członkowskimi mające na celu lepszą koordynację celów, instrumentów i działań w ramach międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej; obejmuje to także wzmocnioną międzynarodową współpracę w odniesieniu do programu ramowego badań i rozwoju technologicznego;
- dalszy rozwój międzynarodowego wymiaru europejskiej przestrzeni badawczej;
- koordynacja działań i stanowisk wobec krajów trzecich, aby na forum międzynarodowym Europa mówiła jednym głosem.

3.13 Międzynarodowy wymiar europejskiej przestrzeni badawczej. Komitet podkreśla przede wszystkim międzynarodowy wymiar europejskiej przestrzeni badawczej. Obejmuje on zarówno wzmocnioną współpracę między państwami członkowskimi ⁽¹¹⁾ w różnych konfiguracjach ⁽¹²⁾, jak i koordynację działań badawczo-rozwojowych na szczeblu międzynarodowym.

3.14 Konwergencja między naukami humanistycznymi i przyrodniczymi. Komitet zaleca, by, wychodząc poza czysto naukowo-techniczną współpracę międzynarodową, tam, gdzie pojawiają się wyraźne związki z naukami humanistycznymi i powiązane z nimi kwestiami etycznymi, włączać do współpracy także te dziedziny.

⁽⁹⁾ Zob. Dz.U. C 182 z 4.8.2009 r., s. 40.

⁽¹⁰⁾ 2910. posiedzenie Rady ds. Konkurencyjności, Bruksela, 2 grudnia 2008 r. Konkluzje Rady w sprawie europejskiego partnerstwa na rzecz międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej.

⁽¹¹⁾ Dz.U. C 182 z 4.8.2009 r., s. 40.

⁽¹²⁾ Sformułowanie „różne konfiguracje” oznacza tu możliwość współpracy bądź udziału kilku państw członkowskich za każdym razem w różnym składzie (zob. też art. 169 skonsolidowanego tekstu traktatów).

3.15 Braki w komunikacie. Zdaniem Komitetu głównym mankamentem komunikatu jest, że nie zwrócono w nim wystarczającej uwagi na liczne już istniejące przykłady współpracy i umowy (zob. pkt 3.2) oraz na ich inicjatorów i instrumenty, co powoduje, że nie w pełni poinformowany czytelnik komunikatu odbiera zbyt negatywny obraz sytuacji wyjściowej. Ponadto dalsze działania powinny być oparte na zdobytym już w ten sposób doświadczeniu i lepiej wykorzystywać wszystkie inicjatywy, pochodzące np. od specjalistycznych stowarzyszeń.

4. Uwagi szczegółowe

4.1 Wybór tematów

4.1.1 Technologie informacyjno-komunikacyjne (TIK), łącznie z TIK dla nauki i badań naukowych. Wśród zagadnień szczególnie ważnych dla międzynarodowej współpracy Komisja podkreśla technologie TIK jako istotną przekrojową technologię dla nauki i przemysłu oraz cel rozpowszechniania na świecie europejskiego know-how w tym zakresie. Komitet w pełni popiera to podejście. Jednocześnie Komitet zwraca jednak uwagę na to, że zagadnienie technologii TIK nie powinno być ujmowane zbyt wąsko, ale należy zawrzeć w nim szeroką tematykę, począwszy od kwestii ujednolicania różnorodnych norm, przez sieci komunikacyjne aż po komputery dużej mocy i coraz bardziej zaawansowane oprogramowanie dla nich. Obszerna dziedzina obliczeń naukowych ⁽¹³⁾, w tym *grid computing* i *cloud computing*, stała się bowiem tymczasem kolejnym bardzo ważnym filarem metodyki naukowo-technicznej. Najłatwiej można to osiągnąć, wprowadzając podkategorię „TIK dla nauki i badań naukowych”. Komitet zauważa ponadto, że zwłaszcza w tym kontekście bardzo użyteczna mogłaby być współpraca z grupami ekspertów z krajów partnerskich z całego świata.

4.1.2 Energia, klimat, środowisko naturalne i zdrowie. Istnieją jednak także inne równie ważne zagadnienia o globalnym znaczeniu, takie jak np. kwestie związane z energią i klimatem, badania dotyczące środowiska naturalnego czy zdrowia. Tematy te powinny również znaleźć się na odpowiednio wyeksponowanym miejscu w proponowanej strategii.

4.1.3 Otwarcie na dalsze zagadnienia. Jest prawdą, że w określonych momentach poszczególne problemy i zagadnienia – takie jak obecnie np. energia i klimat – wydają się szczególnie ważne i pilne oraz że konieczne jest także skoncentrowanie dostępnych skąpych środków. Jednak z uwagi na nieprzewidywalność nowych odkryć oraz czasu potrzebnego na ich przekształcenie w techniczne zastosowania, Komitet zaleca, by w międzynarodowych umowach ramowych nie ograniczać a priori zakresu zagadnień, ale pozostawić możliwość uwzględnienia w przyszłości dalszych aktualnych problemów. Międzynarodowa współpraca jest ponadto ważna także w dziedzinie badań podstawowych.

⁽¹³⁾ Obliczenia naukowe czy też modelowanie numeryczne – ang. *Scientific Computing, Simulation-Science, Numerical Modelling*. Metoda ta pozwala na zajęcie się wysoce skomplikowanymi zagadnieniami, które do tej pory nie mogły być poddane systematycznym badaniom.

4.1.4 Badania podstawowe. Komitet przypomina o decydującym wkładzie tych badań w poznanie tych praw natury, na podstawie których rozwinięte zostały prawie wszystkie nowoczesne technologie i które pozwoliły na nowe odkrycia medyczne. Komitet zaleca zasięgnięcie opinii Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych w kwestii wdrażania.

4.2 Europejski interes własny i różnorodne kategorie. Choćby z myślą o własnym interesie UE należy wprowadzić jasne rozróżnienie pomiędzy różnymi kategoriami międzynarodowej współpracy:

- Stowarzyszenie z programem ramowym badań i rozwoju technologicznego UE. Komitet popiera w tym kontekście zamiar, by dodatkowo do już stowarzyszonych z programem ramowym krajów sąsiadujących z UE, takich jak Norwegia czy Szwajcaria, prowadzić także negocjacje w sprawie układu o stowarzyszeniu np. z Rosją czy Ukrainą⁽¹⁴⁾.
- Szczególnie ważna jest współpraca z wysoko rozwiniętymi krajami niesąsiadującymi bezpośrednio z UE – z krajami posiadającymi wysokiej jakości ośrodki edukacyjne oraz zaawansowaną infrastrukturę B+R, takimi jak na przykład USA i Japonia oraz w coraz większym stopniu także Chiny, Brazylia i Indie.
- Współpraca z innymi krajami, w której chodzi przede wszystkim o urzeczywistnienie, wspieranie i wykorzystywanie ku obopólnej korzyści istniejącego w nich potencjału zdolności.

4.3 Kwestia języków – problem, ale nie tabu. Międzynarodowym językiem nauki jest język angielski. Z tego względu te kraje UE, w których angielski jest językiem ojczystym lub w których większość osób zajmujących się B+R sprawnie się nim posługuje, mają naturalną przewagę, jeśli chodzi o ich atrakcyjność dla studentów jako przyszłych podmiotów decydujących o współpracy naukowej, ale także dla wymiany naukowej. Pozostałe państwa członkowskie powinny starać się także znaleźć odpowiednie rozwiązania, które będą korzystne dla nich i dla europejskiej przestrzeni badawczej.

4.4 Mobilność i zapobieganie drenażowi mózgow. Mobilność naukowców, tzn. badaczy, wykładowców i studentów, jest istotnym warunkiem wymiany wiedzy i współpracy. Jest obecnie często uznawana także za warunek dalszego rozwoju kariery zawodowej w dziedzinie badań. Mobilność może jednak także prowadzić do tego, że w długiej perspektywie czasu osoby najbardziej utalentowane

w danym kraju będą przenosić się tam, gdzie oferowane są najlepsze warunki prowadzenia badań i najlepsze możliwości rozwoju osobistego. Jest to problem obserwowany zarówno na linii UE – kraje z nią sąsiadujące czy też np. USA, jak i pomiędzy poszczególnymi państwami członkowskimi UE.

4.5 Stwarzać szanse. Ponieważ w żadnym wypadku nie może chodzić o to, by utrudniać mobilność i pozbawiać w ten sposób utalentowanych młodych ludzi możliwości rozwoju, konieczne jest, by w ramach UE wszystkie państwa członkowskie oraz Wspólnota podejmowały w ramach swej polityki dotyczącej badań naukowych starania – zwłaszcza przy wykorzystaniu środków z funduszy strukturalnych – o rozwijanie centrów doskonałości lub innych atrakcyjnych modeli oraz o osiągnięcie w ten sposób równowagi w pożądanym przepływach migracyjnych (*brain circulation* – „przepływ mózgow”).

4.6 Zwiększenie atrakcyjności Europy – europejska przestrzeń badawcza. Dotyczy to także stosunku UE jako całości do jej międzynarodowych partnerów. Dla powodzenia międzynarodowej współpracy i dla pozycji UE w negocjacjach dotyczących poszczególnych umów decydujące znaczenie ma atrakcyjność prowadzonych w UE działań badawczo-rozwojowych, a także jej ośrodków edukacyjnych czy uniwersytetów i infrastruktury oraz możliwości rozwoju kariery zawodowej dla badaczy. Dlatego też wzmocnienie europejskiej przestrzeni badawczej jest jednym z najskuteczniejszych sposobów realizacji celu uniknięcia drenażu mózgow z UE, przyciągnięcia do Europy najlepszych naukowców z całego świata i wypracowania silnej pozycji w negocjacjach nad międzynarodowymi umowami.

4.7 Strategia lizbońska, obecny kryzys i polityka antycykliczna. Powodzenie międzynarodowej współpracy w znacznej mierze uzależnione jest zatem od atrakcyjności europejskiej przestrzeni badawczej i wyników osiąganych przez europejskie uniwersytety i instytuty badawcze. Konieczne w tym kontekście rozwiązania są kluczowymi elementami strategii lizbońskiej. Tym ważniejsze jest zatem, by, mając na uwadze obecny kryzys finansowo-gospodarczy, prowadzić politykę antycykliczną, a także wzmocnić europejską przestrzeń badawczą i jej podstawy, łącznie z jej międzynarodowym wymiarem, przy pomocy wszelkich dostępnych środków finansowych i strukturalnych oraz kształtować ją w sposób atrakcyjny. Jednocześnie Komitet apeluje do Komisji i państw członkowskich o przeciwdziałanie – poprzez antycykliczną politykę zatrudnienia – grożącemu bezrobociu wśród młodych absolwentów szkół wyższych, które może być skutkiem ograniczenia działań w zakresie badań i rozwoju w gospodarce prywatnej⁽¹⁵⁾.

Bruksela dnia 11 czerwca 2009 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Mario SEPI

⁽¹⁴⁾ Jest to zalecenie EKES-u wychodzące poza zakres propozycji Komisji.

⁽¹⁵⁾ Zob. CESE 864/2009, punkt 1.7 (opinia jeszcze nieopublikowana w Dz.U.).